

szintén tömörítési szabvány, amelyet a valós idejű (real time) átvitel, az ún. streaming megoldására fejlesztettek ki. Az MPEG-7 egy metaadatokra épülő dokumentumleírási rendszert körvonalaz, komplex keresések céljából. Végül az MPEG-21 különféle multimédia-források integrált kezelését (előállítás, terjesztés, szerzői jog, fizetés módja stb.) kívánja szabványosítani.

(Autoref.)

Egyesületek, konferenciák

04/111

HENDERSON, Ursula – SERGEANT, Kate [et al.]: Opportunities for the new generation : The formation of a networking group = Aust.Lib.J. 52.vol. 2003. 3.no. 261-267.p. Bibliogr. 8 tétel.

Az új generáció könyvtárosainak szervezete Ausztráliában

Egyesület -könyvtári -nemzeti; Munkabér, alkalmazás; Pályakezdő könyvtáros; Számítógép-hálózat

A SALIN (South Australian Library and Information Network) a könyvtárosok új generációjának, azaz az utóbbi tíz évben végzetteknek a szervezete. 2001-ben harminc fővel kezdték a működést, 2003 márciusában 170 tagjuk volt. Tagnyilvántartás valójában nincsen, ez a létszám a SALIN levelező lista, a szervezet legfőbb kommunikációs eszköze előfizetőinek a száma. A szervezetnek vannak informális, a tagok közötti eszmecserét lehetővé tevő rendezvényei is. Több-kevesebb rendszerességgel szerveznek szakmai kérdéseket viszonylag formálisan tárgyaló szemináriumokat, valamint közéleti jellegű, témáikban komoly, de a szórakozást sem nélkülöző fórumokat.

(Koltay Tibor)

KÖNYVTÁRAK ÉS TÁJÉKOZTATÁSI INTÉZMÉNYEK

Nemzeti könyvtárak

04/112

GUY, Fred: Developing services in an evolving technological and political era = El.Lib. 21.vol. 2003. 6.no. 538-545.p. Bibliogr.

Szolgáltatások fejlesztése változó technológiai és politikai környezetben: a Skót Nemzeti Könyvtár példája

Információtechnológia; Munkaszervezet; Nemzeti könyvtár; Szolgáltatások

Skócia nemzeti könyvtára több mint 300 éve működik, 8 millió dokumentumot őriz és szolgáltat. Az

Egyesült Királyság és Írország tekintetében kötelesepéldányokra jogosult könyvtár.

Egy 2000-ben publikált dokumentum szerint a könyvtár fenntartója (Scottish Executive Education Department) három évre nagymérvű takarékoságot rendelt el (a személyzeti és dologi kiadásokat csekély mértékben lehet növelni, a beszerzési kereket befagyasztották), amely már-már a könyvtár alapfunkcióinak ellátását veszélyezteti. Ugyanakkor négy célt (hibrid könyvtár létrehozása, oktatási és hozzáférési kezdeményezések, képzés, a lemaradások behozása) fokozottan támogat a fenntartó.

Az utóbbi évek fejleményei: a gyarapítási kérdések közül az elektronikus dokumentumok kötelesepéldány-szolgáltatásának megoldását helyezik előtérbe, tárgyalások folynak a kiadókkal, a törvény megszületéséig önkéntes beszoállítás zajlik. A digitális terén a nemzeti könyvtár 90 intézmény összefogását koordinálja a Resources for Learning in Scotland projektben. A katalógusokat 24x7-es üzemben szolgáltatja a könyvtár, jelentős használói érdeklődés mellett az Edinburgh-i Egyetemmel közös szerveren. A Voyager szoftverrel megoldották, hogy a kéréseket az OPAC-ból közvetlenül meg lehet küldeni a raktárba. A könyvtár honlapján újabban a távoli felhasználók igényeire próbálnak koncentrálni, részben a kényszerűségből bezárt természettudományi olvasóterem szolgáltatásait is pótolandó. A belső szervezeti változások a hibrid könyvtár kialakításával (ezt nem külön szervezetben, külön személyzettel alakítják ki) és a takarékoságot előkészítő felülvizsgálattal (ennek eredményeként zárták be a természettudományi olvasótermet, és csökkentették a kötetési megrendeléseket) voltak kapcsolatosak. A külső szervezeti változások főként az együttműködést érintették: ilyen az említett közös szerver üzemeltetése, a Resources projekt és az Endeavour szoftvercéggel való kapcsolattartás a használói érdekközösség megbízásából. A 2000. évi kulturális stratégia tartalmazza a hibrid könyvtár koncepcióját, a projekt pénzügyi vonatkozásaival egyetemben, és kitér a Digital Scotland projektben betöltött szerepére.

A 2002-2004-es időszakra szóló tervek továbbra is napirenden tartják az e-dokumentumok kötelesepéldányainak kérdését. Folytatódnak a tárgyalások a kiadókkal az e-dokumentumok beszerzésének gazdaságos módozatairól, vizsgálják a gyarapítási keret célszerű felhasználási lehetőségét. A helyi hálózatot jelentősen fejlesztik, és vizsgálják, hogy a biztonságos digitális archívumot hogyan alakítsák ki, a dokumentumkezelő rendszert közösen vásárolják meg az Edinburgh-i Egyetemmel. Nemsokára indul SCOTBIS néven egy elektronikus üzleti információs szolgáltatás. Készül a nemzeti könyvtár új stratégiai fejlesztési terve, a Modernising Government Agenda nevű kormányzati modernizációs program célkitűzéseinek és a felülvizsgálat tanulságainak figyelembevételével. A megszorítások mellett a kormányzat eseti támogatása különböző pályázatok keretében lehetőséget ad a könyvtárnak arra, hogy fejlessze információtechnológiai felszereltségét, és korszerűsítse szolgáltatásait.

(Hegyközi Ilona)

Felsőoktatási könyvtárak

04/113

ENGEL, Debra – WOMACK, Kay – ELLIS, Ursula: Opening a library 24 hours = J.Lib. Admin. 36.vol. 2002. 4.no. 95-108.p. Bibliogr. a jegyzetekben.

Kísérlet egy könyvtár 24 órás nyitva tartására

Egyetemi könyvtár; Kísérlet; Nyitvatartási idő

[A forrás-folyóirat az alábbi címen szerezhető be: HAWORTH DOCUMENT DELIVERY CENTER, Haworth Press, Inc., 10 Alice Street, Binghamton, N. Y. 13904]

Egyetemi könyvtárosok körében gyakori téma a folyamatos (24/7) nyitva tartás kérdése, illetve a hallgatói szervezetek ilyen irányú igényei. Az Oklaho-

mai Egyetem központi könyvtárában felmérték a meghosszabbított nyitva tartás alatti könyvtárhasználatot, annak megállapítása érdekében, hogy a nyitva tartás megfelel-e az olvasók igényeinek, a kampuszt érintő tömegközlekedés üzemideje befolyásolja-e az éjszakai könyvtárhasználatot, milyen szolgáltatásokat vesznek igénybe, és kik használják éjszaka a könyvtárt.

Ebben az időben (2001 őszi szemeszterében) a könyvtár heti 117 órát volt nyitva, vasárnaptól csütörtökig éjjel 2 óráig. Hat héten át este 10 és éjjel 2 között minden könyvtárlátogató kérdőívet kapott, melyek közül 569 érkezett vissza kitöltve. A válaszolók többsége (56%) 10 óra előtt jött a könyvtárba, és 68% éjjel 1 előtt szándékozott távozni. 1 és 2 óra között 30% távozott. Az alsóbb évesek nagy létszámának megfelelően ők alkották a válaszadók 80%-át. A hallgatók 14,5%-a volt végzős, az éjszakai olvasók körében 11%-ot képviseltek. A válaszolók körében 1,5%-nál kevesebb volt az oktató, s közel 6% volt „egyéb”, leginkább városi polgár, vagy más egyetem hallgatója. A válaszolók legtöbbször bölcsész-, közgazdász- és mérnökhallgató volt (35, 24, 16%). Az éjszakai könyvtárlátogatás okai: tanulás (74%), számítógép-használat kutatáshoz (48%), referenz források használata (18%), könyvkeresés (17%), számítógép-használat dolgozatíráshoz (16%), utánanézés a könyvtári forrásokban (15%), cikkek keresése mikrofilmről, illetve találkozás a barátokkal (12-12%), és mindössze 2,5% célja volt a könyvtárossal való konzultáció. A tipikus könyvtárhasználat (a válaszoló éjszakai használók körében) hétfőtől szerdáig tart, nem jellemző a reggel 7 és du. 5 közötti könyvtárlátogatás, viszont a legmagasabb átlag este 10 és éjjel között van. Az adott nyitva tartás 82% számára megfelelő volt, ám 29% említette, hogy jó lenne a 24 órás nyitva tartás. A tömegközlekedés korai (este 11 óra) leállása jóformán egyáltalán nem befolyásolta az éjszakai könyvtárhasználatot. A vizsgálat eredményeinek (és a szakirodalom megállapításainak) ismeretében a könyvtár, az

egyetem vezetése és a hallgatók képviselői tárgyalásainak eredményeképpen a következő szemeszter vizsgaidőszakában – kísérleti jelleggel – bevezetik a 24/7 nyitva tartást, ami hatnaponként ötezer dolláros többletköltséget jelent, ezért egész éves kiterjesztése szóba sem jöhet. Lehetséges megoldás a forgalmasabb napokra (hétfő-szerda), vagy – némi fizikai átrendezéssel – a könyvtár meghatározott területére korlátozni a 24 órás nyitva tartást.

De az alapkérdések változatlanul fennállnak: a könyvtár feladata-e, hogy tanulásra alkalmas helyet biztosítson az egyetem hallgatóinak (ha a tanulás nem jár együtt a könyvtári források használatával), illetve, hogy a könyvtárnak feltétlenül igazodnia kell-e az olvasóknak ahhoz a kisebb hányadához (jelen esetben 18%), akiknek nem felel meg a könyvtár adott nyitvatartási rendje.

(Mohor Jenő)

Lásd még 119-120, 125, 130, 134-135, 157, 160-161

Közművelődési könyvtárak

04/114

KINDER, Sabine – LINDNER, Margareta: Die Münchner Stadtbibliothek im interkulturellen Prozess. Veranstaltungsarbeit und Medienangebot im Zeichen des lebendigen Dialogs = BuB. 55.Jg. 2003. 12.no. 748-752.p.

A Müncheni Városi Könyvtár rendezvényei és médiakínálata a soknemzetiségű lakosság számára

Állománygyarapítás; Nemzetiségi irodalom; Nemzetiségi könyvtár; Rendezvény; Városi könyvtár

A Müncheni Városi Könyvtár több mint 30 fiókkönyvtárával és évi 4,8 millió látogatójával ma München lelátogatottabb kulturális és kommunikációs intézménye. 20 éve került a belváros

„Gasteig” névvel akkor szervezett művelődési centrumába, a népfőiskola és zenei intézmények mellé, és nem volt könnyű itt helyét és feladatkörét megtalálnia. (A „kulturális központ” eszméje a hatvanas években alakult ki, és már a nyolcvanas évek közepére ellentétbe került a decentralizált, interkulturális városrészi művelődés ideájával.) Azóta sikerült a város találkozhelyévé válnia, a különböző kultúrák közötti közeledés küszöbfelelmét megszüntetve. (Münchenben napjainkban 290 ezer külföldi él, a lakosság több mint 20%-a.) A művelődési központnak napi 6 ezer látogatója van, s ebből 3 ezer a könyvtárat keresi föl.

A 80-as években – mely a glaznoszt és a peresztrojka évtizede is volt – a könyvtár programjának központjába a cseh kultúrát állította. Egyaránt szerepeltette a „legális” csehszlovák kultúrát és a politikai-ideológiai okokból tiltottat; nem a meghívottak lakóhelye, hanem műveik értéke volt a kiválasztás szempontja. A meghívott Hrabal, Vaculík és Klíma nem kapott ugyan kiutazási engedélyt, de „Miért írok” címmel kiküldött esszéik elhangzottak. A cseh héten a felolvasások mellett koncerteket, vitáesteket és filmbemutatókat is rendeztek, kezdettől ügyelve arra, hogy az idegen kultúrák bemutatása ne váljon folklorisztikai látványossággá. Jól beváltak a különböző országok filmjeit bemutató sorozatok, mindenekelőtt a már 16 alkalommal megrendezett török filmhé. (Ennek érdekessége, hogy számos török származású rendező alkot német filmeket.) Sikeres volt a „Földközi-tengeri filmfesztivál” és az ehhez kapcsolódó „Nők és vallások a Földközi-tenger térségében” címmel rendezett vitaest.

A 90-es évek végén Németországban megerősödtek a szélsőjobboldali tendenciák. A könyvtár „Gyűlöködés helyett ismerkedés” jelszóval mozgalmat és tüntetést szervezett, ennek keretében 2001 májusában mintegy 1200-an vonultak a városháza elé, köztük könyvtárosok és sok könyvtári olvasó, tüntetve a rasszizmus és idegengyűlölet ellen. Egy városi művelődéspolitikus beszédében megerősítette: „Melyik intézmény lenne inkább hivatva arra, hogy kiálljon a tolerancia és a nyitottság mellett, mint a könyv-

tár? A könyvtárosok könyveikkel megvalósítják azt, amire mi is törekszünk a társadalomban: a különböző vélemények és kultúrák békés együttlétét.”

Az 1970-es években a nagy számú iskoláskorú török gyerek részére – akik alig beszéltek németül – kétnyelvű osztályokat indítottak, melyekben az oktatás túlnyomó része a tanulók anyanyelvén történt. A gyerekek délutánonként nagy számban jelentek meg a könyvtárakban, ezért biztosítani kellett számukra a török nyelvű mese- és ifjúsági könyveket, újságokat, kazettákat. Az ellátás központja az a két fiókkönyvtár lett, melyek törökök által lakott városrészen, kétnyelvű iskolák mellett működtek. A 80-as évek második felére a kétnyelvű osztályok száma leapadt, a gyerekeket a könyvtárban a más igénnyel fellépő felnőttek váltották fel. Számukra elsősorban a török videofilmek beszerzése volt a feladat. Ma évi 9000 eurót fordít a könyvtár török nyelvű dokumentumok beszerzésére, a jelenlegi állomány 8200 kötet könyv és 940 AV dokumentum, (ebből 820 zenei,) 120 film, 21 folyóirat, 6 napilap. Az ellátásban 12 fiókkönyvtár vesz részt, ezek közül négy könyvtárban török könyvtárosnő is dolgozik, akik meghatározott időpontban az olvasók rendelkezésére állnak, felolvasóesteket tartanak a gyerekeknek, és rendezvényeket az asszonyoknak török és német nyelven.

Ma már a kisiskolások alig olvasnak török könyvet. Legtöbbjük német nyelvű iskolába jár, csak kevesen tanulják meg közülük – anyanyelvi kiegészítő oktatás keretében – a török nyelvű írást és olvasást. Nagy igény van viszont az óvodáskorúak mesekönyveire, ezeket az anyák kölcsönzik ki, hogy gyerekeiknek felolvassanak belőlük. Az első bevándorló generációval szemben ma a török nők a legaktívabb könyvtárlátogatók, képzetebbek, öntudatosabbak és nyitottabbak. Az új generáció már nem azért keresi a török nyelvű irodalmat, mert nem tud németül, hanem mert követni akarja a török társadalmi és politikai élet eseményeit.

(Katsányi Sándor)

04/115

KLOTZBÜCHER, ALOIS: „...das Verständnis für die kulturelle Aufgabe und die Arbeit der Bibliothek in weite Kreise tragen...” 90 Jahre Vereinigung von Freunden der Stadt- und Landesbibliothek Dortmund = BuB. 55.Jg. 2003. 12.no. 755-760.p.

Res. angol és francia nyelven

90 éves a Dortmundi Városi és Tartományi Könyvtár Baráti Köre

Könyvtárbarátok köre; Könyvtártörténet -nemzeti; Public relations; Támogatás -pénzügyi -állami, hatósági; Városi könyvtár

A Dortmundi Városi és Tartományi Könyvtár Baráti Köre ebben az évben ünnepli 90. születésnapját. Ez a második legidősebb könyvtártámogató egyesület Németországban a százéves wuppertali után. A cikkben a dortmundi könyvtár előző igazgatója, Alois Klotzbücher áttekinti az egyesület történetét és sikereit, különös tekintettel a különgyűjtemények kibővítésére irányuló pénzügyi támogatásra és pénzgyűjtő kampányra, és később a városi könyvtárak általános támogatására. Az egyesület jelentős szerepet játszott a közönségkapcsolatok különféle formáinak alkalmazásában is. Az idők folyamán egy dolog ismételtelen bebizonyosodott: amikor a központi kincstár nem képes megfelelően finanszírozni a könyvtárat, akkor az egyesület elkötelezettsége különösen fontossá válik. Ezt Kölnben is felismerték: ebben az évben Kölni Könyvtári Társaság néven könyvtárbarát egyesületet alapítottak a Kölni Egyetemi és Városi Könyvtár támogatására (erről egy külön híradás is beszámol a jelen folyóiratszám 692. oldalán).

(Autoref. alapján)

Lásd még 95, 99, 101, 124, 146, 150, 158, 162, 164, 167

Iskolai könyvtárak

04/116

MOTTA, Maria: Biblioteche scolastiche : Una risorsa per la didattica della ricerca = Boll.AIB. 43.vol. 2003. 3.no. 351-368.p. Bibliogr. lábjegyzetekben.

Res. angol nyelven

Az iskolai könyvtár mint a kutatás oktatásának egyik forrása

Használók képzése -iskolában; Iskolai könyvtár

Az iskolai könyvtáraknak az információszerzés oktatásában betöltendő szerepét mind az UNESCO iskolai könyvtári kiáltványából, mind az IFLA vonatkozó irányelveiből kiolvashatjuk. Ebben az irányba mutat az olasz Oktatási Minisztérium 1999-es körlevele is. Ebben a minisztérium elindította az iskolai könyvtárak fejlődését előmozdító programot, és többek között célul tűzi ki az iskolai könyvtár számára, hogy

- információs és dokumentációs forrásokat kínáljon az iskolai tanulási és korszerűsödési folyamatok segítésére;
- információs és kulturális forrásokat létesítsenek az iskolán kívüli olvasók számára is;
- olvasóikat – különösen a tanulókat – tegyék jártassá az információkeresésben és képessé a kompetens információhasználatra;
- tegyék a könyvtárt az iskolai projektek és aktivitások motorjává, olyan lehetőséget teremtve, ahol a tanulók a tanulás és a kutatás szervezésének nagyobb autonómiájával kísérletezhetnek;
- garantálják a források optimális ésszerűsítését és használatát;
- tegyék hozzáférhetővé a tanárok továbbképzését és a tanulók együttműködését szolgáló információkat, országos és nemzetközi szinten és multikulturális perspektívában is.

Mindez a könyvtárnak központi szerepet szán a tanulmányok során, és arra készíti a könyvtároso-

kat, hogy a tanárokkal minden szakterületen együttműködve neveljék információhasználóvá a tanulókat, speciális oktatási programok alkalmazásával. A kutatás oktatása a diákok számára lehetővé teszi, hogy kreatív módon szerezzenek új jártasságokat és ismereteket ahhoz a tanulási folyamathoz, amely életük végéig tart majd. A legelső cél, hogy a tanulók túljussanak a tudás befogadásának passzív szerepén és saját, független képességeik révén építsék saját tudásukat.

(*Mohor Jenő*)

Egyéb könyvtárak

04/117

MARTIN, Elisabeth: Historic libraries and their enduring value = New Libr.World. 103.vol. 2002. 7/8. no. 259-266.p.

A műemlék könyvtárak maradandó értéke

Könyvtárépület; Műemlékkönyvtár

A műemlék könyvtárépületek helyreállítása kiváló eredményekhez vezethet. A szerző azokat a kulcsfontosságú elemeket tárgyalja (bejárat, arányos formák, terek, felületek kidolgozása, bútorok, világítás, új elemek illeszkedő integrálása stb.), amelyek erősen befolyásolják a könyvtárépületek, különösen a műemlék épületek felújítását. A régi megőrzésére koncentráló átépítés nem pusztán a régi épület korhű helyreállítását jelenti. A felújított műemlék könyvtárépületek meg kell, hogy feleljenek a mai kor követelményeinek az állományok és szolgáltatások, a klímaszabályozás, a kényelmes használat, az ergonómia, a hozzáférési szabványok és a kívánt kellemes atmoszféra tekintetében. Vonzó új terek és berendezések szakszerű integrációjával el lehet érni, hogy a felújított épület felülmúlja az eredetit. A műemlék könyvtárépületek számtalan felújítási lehetőséget kínálnak. E lenyűgöző, múltidéző polgári épületek helyreállítása és átépítése képes megőrizni és átformálni azok csodálatos belső tereit a jövő nemzedékei számára.

(*Autoref. alapján*)